

Ранко Баришић

АСУРЦИЈСКИ ЗАНАТ У ЛАНИШТУ

Срећених података о броју асурцијских занатлија и њихових еснафа у Србији имамо већ од XIX века. Асурцијских занатлија никад није било много у Србији јер се израда асура, зембиља и других производа од асура сматрала споредним занимањем са малом зарадом. Према статистичким подацима за 1890. годину у Србији по градовима је било 79 асурција (помоћника, калфи и шегрта) а већ 1900. године било их је 77 (помоћника, калфи и шегрта).¹⁾ Сеоских занатлија асурција у 1890. години има 18, за целу Србију. Већ у 1900 години има 25.²⁾

У каквом су тешком положају биле асурције говори податак да су асурције у Београду биле у групи од 27 занатлија од којих се није могао наплатити годишњи данак — порез.³⁾

Јавне продаје над имовином задужених варошких занатлија такође нису мимоишле асурције. У Србији у периоду од 1865. године до 1874. године било је чак три продаје имовине асурцијских занатлија.⁴⁾

По попису из 1840. године у Јагодини (Светозареву) било је 12 асурцијских еснафа.

У 1891. години било је 3 асурцијска еснафа,

У 1900. години нема еснафа.⁵⁾

*

* * *

Село Ланиште у околини Светозарева, некадашње Јагодине, у асурцијском занату има дужу традицију. Појављује се још у време Османлија и њиховог доласка на Балканско полуострво. Термин „асура“ је оријенталног порекла.⁶⁾

Село Ланиште се налази око седам километара удаљено од Светозарева. Његово становништво традиционално се бави земљорадњом као главним занимањем а асурцијским, корпарским и метларским занатом као споредним извором прихода. Узгајање, брање и прерада рогоза сматрали су се одувек споредним занимањем, не само у овом крају већ и у другим крајевима Србије.

Најпознатија места за узгајање рогоза су поред река: Ланички рит, Змијић код локалитета Градац, узводно од Ланишта, затим Милошева бара, Радошин, Панчевачки рит, Јојкићев рукавац на Дунаву, Сетеш у Ечкој, Уздинска бара, Зрењанин, Нови Сад, Нови Београд пре рата и друга места. 7)

*
*   *
*

Шевар расте у близини Ланишта у једном од сливова Мораве. На том месту Морава меандрира те ствара мочваре. То место, недалеко од села Ланишта, зове се селиште.

Обрада асура од узгајања, брања до прераде је колективни посао и захтева доста радне снаге. Земља се прво закупи и погоди се количина шевара која ће се обрађивати. У пролеће се шевар сеје, а главна сеча је у јулу и августу. Исечен шевар се веже у снопље и простире по платну на земљи и тако суши. Сушење траје 10 до 15 дана. Осушен шевар — рогоз преноси се до куће где се даље суши. Рогоз се ставља под какво покривено место, скупља у купе и суши се још око 15 дана. Производња предмета од асуре се обично врши зими, а завршава се у пролеће. Често то раде старији људи који се мање баве пољопривредним радовима.

Рогоз се уноси у одабрану просторију, одваја лист по лист и цепа по дужини. Потом се на чекрк намотава канап који се уплиће са шеваром. Канап се некада набављао на пијацама, код ужара, а данас се купује канап фабричке производње. Канап са чекрка се употребљава за састављање разбоја. Уплетеним канапима са чекрка се везује односно уплиће разбој. Између горње и доње стативе разбоја се ставља брдо. Зависно од тога шта се тке: асура или зембил, ставља се густо или ређе брдо. Између канапа, а испод брда уплиће се рогоз и сабија брдом. Потом се ставља неколико редова рогоза а одозго поново сабија брдом и тако наизменично. Ткање је слично ткању ћилима на вертикалном разбоју.

Да би процес ткања равномерно текао, горња статива се претходно овлажи сунђером, а такође и све жице којима је разбој оплетен. Сталним и равномерним влажењем обезбеђује се глупост жица, лакше се увлачи рогоз међу жице, што све скупа обезбеђује брже обављање посла, односно ткање асура и зембиља. Поред асура и зембиља раде се зидне и подне простирке, прекривачи за кола — арњевке. Простиркама се покривају леје за усеве лети односно зими.

Арњевкама су се покривала кола лети, а и летње бапте. Зими се покривају леје и други усеве, којима мразеви штете. Доста асурцијских производа извозило се и извози се и данас у Француску и Шведску, понајвише асуре и зембиља. Рогоз се продавао на пијацама и у сировом стању. Најпознатије пијаце за продају рогоза биле су у Параћину, Крушевцу, Су-

ботици, Новом Саду, Нишу, Инђији и Вршцу. Рогоз се продавао и до Славонског Брода па и Скопља.

АЛАТИ

Алати за израду асурцијских производа су специфични. Слични су алатима за ткање ћилима на усправним разбојима. Основне алатке и справе су: *чекрк*, *разбој* и *косир*.

Разбој са брдом се састоји из четири стативе. Две су усправно постављене и пободене у земљу, а друге две су попречне, водоравне и причвршћених крајева за прве две стативе. Између њих је уплетено брдо. Зависно од тога шта се тке: асура или зембиљ, ставља се гушће, односно ређе брдо. Брдо је дрвена облица са отворима по средини. Између статива, а испод брда, ставља се равна греда да би се ткање равномерно одвијало.

Чекрк је справа направљена од дрвета и гвожђа. То је крст на дрвеној осовини, спојен по средини дрвеном држаљом са двокраким постолем. Учвршћено је кованицама и спојкама. На чекрк се намотава канап којим се плете разбој. Канап је некада набављан од ужара, док се данас купује фабрички израђен канап.

Косир је алатка за сечење канапа, делова зембиља и асура који се скидају са разбоја по завршеном ткању. Направљен је од дрвета и гвожђа. Сечиво је гвоздено, а дршка дрвена. Употребљава се и у виноградарству.

*
* * *

Из датог прилога о асурцијском занату у Србији са освртом на данашње стање у асурцијском занату у селу Ланишту, можемо закључити да се асурцијски занат одувек сматрао узгредним занимањем у Србији. Прерада асура односно рогоза сматрала се и сматра се допунским извором прихода. Мала зарада није могла никад привући већи број занатлија. Алати за израду асура и зембиља су једноставни и истоветни као и за израду ћилима. То су усправни разбој са брдом, чекрк и косир. Асурцијски и многи други занати на територији Србије дошли су на Балканско полуострво заједно са Османлијама.

ЛИТЕРАТУРА:

- 1) Никола Вучо, *Распадање еснафа у Србији*, САНУ, Књига II, Београд 1958, 35.
- 2) Исто, књ. I, 347, Београд 1954.
- 3) Исто, књ. II, 108.
- 4) Исто, књ. II, 57.
- 5) Исто, књ. II, 347.
- 6) Абдулах Шкаљић, *Турцизми у српскохрватском језику*, Сарајево 1973, 318.
- 7) Подаци прикупљени у селу Ланишту крај Светозарева приликом откупа асурцијске радионице од Рајка Милошевића, априла 1984. године.